

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET 150 ÉVE

EMLÉKKIÁLLÍTÁS ÉS SAJTÓTÁJÉKOZTATÓ AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

Az Erdély legrégebbi tudományos intézetének másfél százados jubileumához kapcsolódó ünnepségsorozat kiemelkedő eseménye volt az idén szeptemberben tartott sajtótájékoztató, illetve az alkalomhoz kötődő emlékkiállítás megnyitója intézményünkben. Monok István ünnepi köszöntőjében a két intézménynek év-ről-évre gazdagabbá váló kapcsolatáról szólt, ezt követően Egyed Ákos, az EME elnöke számolt be a 150. jubileumi év eddigi eseményeiről. Az ünnepi beszámolót követte Bitay Enikő, az EME főtákarának ismertetője az OSZK és az EME együttműködéséről, az EME közelmúltban megnyílt Digitális Adattáráról, valamint

masztott gondolatot szemléltette, amely szerint a valóban értékes tudás csak alázattal, kitartó, szerény munkával közelíthető meg; valódi kultúrát teremteni csak ezzel lehet. A kora újkori Európában megjelent múzeumi gondolat nem piaci, árverési értékben mérhető kincsházát jelentett, hanem sokkal inkább egy nemzet kulturális örökségének az otthonát, a nemzeti génusz lakhelyét. A múzeumi gondolat hasonló értelmezését rejtik magukban az EME szimbólumai is. Mikó híressé vált jelmondata (*Peragit tranquilla potestas quod violenta nequit* – Elvégzi a csendes hatalom azt, amit az erőszakos nem tud – Sipos Gábor ford.) nem csupán

a széles látókörű reformer koncepcióját tükrözi: a „csendes hatalom” itt ismeretelméleti tényezővé is válik, a teremtett világ titkaival szemben álló, megismerő egyén szükségyszerű alázatát, a hivatásához méltó tudós szerénységét jelenti.

A kiállítás kezdő tárlója az EME megalakulásának körülményeivel, a megalakulás előzményeivel kapcsolatos néhány dokumentumot mutatott be, a teljesség igénye nélkül, elsősorban arra összpontosítva, hogy az Egyesület megalakulásának ünnepi hangulatát felidézze. Külön tárlóban kaptak helyet az Egyesület formai, szervezeti változásait dokumentáló szabályzatok,

ügyrendek, névkönyvek, illetve az Egyesület Bölcsélet-, Nyelv- és Történelemtudományi Szakosztálya, amely az EME II. világháborút követő önkényes megszüntetéséig a legnépesebb szakosztálynak számított. Szintén külön tárlóban szerepelt a jelen idő szerint legnépesebb Orvosi Szakosztály. Közös tárlóban mutattuk be a többi régi szakosztályt: a jogit, a természettudományit és a matematikait.

Az EME korai időszak kiadványai (*Az Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei, Erdélyi Múzeum, Orvostermészettudományi Értesítő, Múzeumi Füzetek*) szintén külön tárlóban szerepeltek. A folytonosságot jelezve a régi dokumentumok mellett látható volt az Erdélyi

Monok István főigazgató köszönti a vendégeket és a sajtó képviselőit.

Káldos János különgyűjteményi igazgató előadása az OSZK és az EME digitalizálási projektjeiről. Végül Perjámosi Sándor, a kiállítás egyik kurátora vázolta fel nagyvonalakban a VII. emeleti katalógustérben megrendezett tárlat koncepcióját, ezt követően a vendégek tárlatvezetésen vehettek részt.

A tizenhét tárlóból, illetve számos fali tablóból álló kiállítás nyitó plakátja az Egyesület régebbi és újabb szimbólumai segítségével az alapító, gróf Mikó Imre által megfogalmazott, személyes életpéldájával is alátá-

Múzeum legújabb száma, illetve a Múzeumi Füzetek új sorozatának darabjai is. Az eredetileg tudomány-népszerűsítő céllal megindított, később inkább szaktudományos jellegűvé vált vándorgyűléseket bemutató tárló fölött az OSZK Kisnyomtatvány-tárában őrzött eredetiről készült másolatban látható volt az 1906-ban, Marosvásárhelyen tartott első vándorgyűlés plakátja is.

Három külön összeállítás tisztelgett az EME három korai tisztségviselője előtt: Mikó Imre, az EME megalapítója és első elnöke; Brassai Sámuel, a Természettudományi Társulat első elnöke, az Erdélyi Múzeum első igazgatója;

Az értékes kiállítást kurátori vezetéssel tekintették meg az érdeklődők.

végül Szabó Károly, az EME első könyvtárnoka következett a sorban. Látható volt az *Erdélyi Történelmi Adatok* első kötete Mikó Imre sajátkezű dedikációjával a Széchényi Könyvtár számára, Brassai számos tudományszakot felölelő szakkönyvei, tanulmányai, röpiratai mellett bemutatásra került a gyakorlatias példákra építő, *Számító Socrates* című, számos kiadást megért elemi iskolai számtankönyve is. Szabó Károly székely történelemmel, magyar honfoglalással, Árpád-korral kapcsolatos forrásközlései mellett látható volt a *Régi Magyar Könyvtár* II. kötete is, amelyet az EME bölcsészeti szakosztálya 1883. október 19-i felolvasó ülésén mutatott be a szerző.

Tudományszakok szerinti felosztásban kerültek bemutatásra az EME szaktudományos és tudománynépszerűsítő kiadványai, három tárlóban. Az első két tárlót a humán tudományok és a társadalomtudományok uralták: filozófia, irodalom és nyelvészet, könyvtár,

bibliográfia, irodalomelmélet és irodalomtörténet, történelem, művelődéstörténet, néprajz, színháztudomány. A harmadik tárlóban szerepeltek a természettudományok, főként legújabb kori szaktudományos kiadványokkal az orvostudomány, matematika, anyagtudomány, növénytan, mezőgazdaságtan köréből. A falon látható fotók és szövegek a György Lajos által megindított *Erdélyi Tudományos Füzetek*, illetve Jancsó Elemér által szerkesztett *Erdélyi Ritkaságok* c. sorozat történetébe vezették be a látogatót, a tárlókban látható eredeti dokumentumokkal együtt. Az utolsó tárló a kényszerű szünet évtizedeiben

egész nyelvtudományi intézetet helyettesítő, a kolozsvári egyetemen önálló iskolát teremtő Szabó T. Attila professzor munkásságát próbálta bemutatni elsősorban főművén, az *Erdélyi Magyar Szótörténelmi Tár* immár monumentálissá nőtt sorozatán keresztül, illetve a szakma iránti alázatban, egyszerűségben példaadó tudós korai helynévtörténelmi dolgozatain keresztül, amelyek később a Tár szerkesztéséhez vezettek. Az EME keretein belül a két

világháború között zajló humántudományos munka transzszilván jellege felől közelítve szinte jelkép-értékű az a nyitott nézőpont, amely alapján az „adatmilliomos” nyelvész, szakítva a korábbi nyelvtörténelmi szótárak purista koncepciójával, a Tár szócikkei között szerepelteti a korabeli latin, román, német jövevényszavak és kölcsönzavak sokaságát, belátva, hogy az erdélyi magyar nyelv fejlődéséről alkotott képünk ezek hiányában töredékes, szakszerűtlen volna.

Végezetül érdemes megemlíteni, hogy a tárlatot kísérő fali tablók sorozata az 1859–1950 közötti korszakban az Egyesület szellemi vagyonát sokféleképpen gazdagító nagynevű tudósokat, közéleti személyiségeket mutatta be, rövid életrajzok kíséretében. A kamarakiállítás kurátorai Perjámosi Sándor és alulírott voltak, a kiállítás és a sajtótájékoztató koordinálásáért a Tudományos igazgatóság illetve a Közönségkapcsolati osztály felelt, de köszönet illeti a Fotólabor és a Raktári osztály munkatársait is.

Csobán Endre Attila
acsoban@oszk.hu